

Suuntaviivat seuraamusmaksusta vapautumiseksi ja seuraamusmaksun alentamiseksi kartellitapauksissa

Suuntaviivat kilpailulain soveltamisesta (2022)

Kilpailu- ja kuluttajavirasto

PL 5, 00531 Helsinki • Puhelin 029 505 3000 • kirjaamo@kkv.fi • kkv.fi

Sisällys

1 Johdanto	3
2 Seuraamusmaksusta vapautuminen kartellitapauksissa	4
2.1 Yleistä.....	4
2.2 Tiedot, jotka elinkeinonharjoittajan on toimitettava vapautukseensa seuraamusmaksusta	5
2.2.1 Yleistä	5
2.2.2 Ennen tarkastusta.....	7
2.2.3 Tarkastuksen jälkeen	8
2.3 Elinkeinonharjoittajan tulee toimittaa tiedot ensimmäisenä	8
2.4 Painostaminen estää vapautuksen seuraamusmaksusta	9
3 Seuraamusmaksun alentaminen kartellitapauksissa	10
3.1 Yleistä.....	10
3.2 Tiedot, jotka elinkeinonharjoittajan on toimitettava saadakseen alennuksen	10
3.3 Alennuksen suuruuden määräytyminen.....	11
3.4 Ehdollisen vapautuksen saamisen ja painostuksen merkitys seuraamusmaksun alentamiselle.....	12
4 Edellytykset seuraamusmaksusta vapautumiselle ja seuraamusmaksun alentamiselle	12
4.1 Yleistä.....	12
4.2 Kilpailunrajoitukseen osallistuminen lopetettava välittömästi	13
4.3 Elinkeinonharjoittajan tulee toimia yhteistyössä Kilpailu- ja kuluttajaviraston kanssa	14
4.4 Todisteita ei saa hävittää	14
4.5 Tietojen salassapito	15
5 Seuraamusmaksusta vapautumista ja seuraamusmaksun alentamista koskeva menettely kartellitapauksissa	15
5.1 Anonyymi yhteydenotto	15
5.2 Hakemuksen tekeminen, siinä ilmoitettavat tiedot ja etusijajärjestyksen määräytyminen	15
5.3 Ehdollisen vapautuksen myöntäminen.....	16
5.4 Päätös seuraamusmaksusta vapautumisesta tai niiden alentamisesta	17
5.5 Kilpailu- ja kuluttajavirastolle toimitettujen tietojen käyttäminen myöhemmin	17
6 Merkintähakemus seuraamusmaksusta vapautumiseksi eli pyyntö saada lisäaikaa vaadittujen tietojen keräämiseksi (ns. marker-menettely)	19
7 Lyhennetty hakemus	20
8 Hakemuksen toimittaminen Kilpailu- ja kuluttajavirastolle	22

1 Johdanto

Kilpailunrajoituksista määrättävät sanktiot voivat olla elinkeinonharjoittajille merkittävät. Kilpailulain säännökset seuraamusmaksusta vapautumisesta ja seuraamusmaksun alentamisesta antavat salaisiin kartelleihin osallisille elinkeinonharjoittajille mahdollisuuden irtautua kartellista ja laissa asetettujen edellytysten täytyessä joko vapautua seuraamusmaksusta kokonaan tai saada alennusta kilpailunrajoituksesta määrättävästä seuraamusmaksusta.

Seuraamusmaksusta vapautumisesta ja seuraamusmaksun alentamisesta käytetään nimitystä leniency. Näissä suuntaviivoissa kuvataan seuraamusmaksusta vapautumisen ja seuraamusmaksun alentamisen edellytyksiä, Kilpailu- ja kuluttajaviraston menettelyä leniency-asioissa ja leniency-järjestelmän yleistä toimintaa. Suuntaviivoissa annetaan myös tarkempia ohjeita leniency-säännösten soveltamisesta. Suuntaviivat on päivitetty vastaamaan kilpailulain leniency-pykäliin ECN+ -direktiivin¹ implementoinnin yhteydessä tehtyjä muutoksia.²

Suuntaviivojen aluksi käydään erikseen läpi seuraamusmaksusta vapautumisen ja seuraamusmaksun alentamisen säännöskohtaiset edellytykset. Tämän jälkeen käsitellään näille asetettuja yleisiä edellytyksiä, leniency-menettelyn käytännön seikkoja sekä eri hakemustyyppisiä. Lopuksi käsitellään hakemusten toimittamista Kilpailu- ja kuluttajavirastolle.

---

¹ Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivi jäsenvaltioiden kilpailuviranomaisten täytäntöönpanovalmiuksien parantamiseksi ja sisämarkkinoiden moitteettoman toiminnan varmistamiseksi, EU 2019/1, annettu 11 päivänä joulukuuta 2018.

² Uudistuksen yhteydessä kilpailulakiin lisättiin myös eräisiin asiakirjoihin sovellettava 38 a §.

2 Seuraamusmaksusta vapautuminen kartellitapauksissa

2.1 Yleistä

Kilpailulaki tarjoaa salaisiin kartelleihin osallistuneille elinkeinonharjoittajille mahdollisuuden vapautua seuraamusmaksusta. Kilpailulain 14 §:n mukaan elinkeinonharjoittajalle ei määrätä seuraamusmaksua, kun kyse on 5 §:ssä tai Euroopan unionin toiminnasta tehdyn sopimuksen 101 artiklassa tarkoitetusta kilpailijoiden välisestä salaisesta kartellista, jos tällaiseen kilpailunrajoitukseen osallinen elinkeinonharjoittaja:

1. toimittaa yrityslausunnon sekä tietoja ja todisteita, joiden perusteella Kilpailu- ja kuluttajavirasto voi toimittaa 35 tai 36 §:ssä tarkoitetun tarkastuksen; tai
2. toimittaa 35 tai 36 §:ssä tarkoitetun tarkastuksen toimittamisen jälkeen yrityslausunnon sekä tietoja ja todisteita, joiden perusteella Kilpailu- ja kuluttajavirasto voi todeta, että 5 §:ää tai Euroopan unionin toiminnasta tehdyn sopimuksen 101 artiklaa on rikottu.

Seuraamusmaksusta vapautumisen edellytyksenä on lisäksi, että elinkeinonharjoittaja on antanut 1 ja 2 kohdassa tarkoitetut yrityslausunnon sekä tiedot ja todisteet ennen kuin Kilpailu- ja kuluttajavirasto on saanut tiedot muuta kautta.

Säännöksen soveltamisala on rajattu salaisiin kartelleihin. Kartellilla tarkoitetaan kahden tai useamman kilpailijan välistä sopimusta tai yhdenmukaistettua menettelytapaa, jonka tarkoituksena on sovittaa yhteen kilpailijoiden kilpailukäyttäytyminen markkinoilla ja/tai vaikuttaa merkityksellisiin kilpailutekijöihin esimerkiksi:

- vahvistamalla tai sovittamalla yhteen osto- tai myyntihintoja tai muita kauppaehtoja;
- jakamalla tuotanto- tai myyntikiintiöitä;
- jakamalla markkinoita tai asiakkaita;
- rajoittamalla tuontia tai vientiä; ja/tai
- toimimalla kilpailunvastaisesti muita kilpailijoita vastaan.

Salaisella kartellilla tarkoitetaan kartellia, jonka olemassaolo on osittain tai kokonaan salattu. Säännös ei sovellu muunlaiseen kilpailijoiden väliseen yhteistyöhön.³ Säännöstä ei siten voida soveltaa esimerkiksi kilpailijoiden välisiin tuotannollista yhteistyötä koskeviin sopimuksiin, joiden tarkoituksena⁴ ei voida katsoa olevan kilpailun rajoittaminen ja jotka eivät luonteensa puolesta ole vakavia ja salassa pidettäviä.

Seuraamusmaksusta vapautuminen ei ole kaikissa tilanteissa mahdollista. Elinkeinonharjoittaja, joka on painostanut toista elinkeinonharjoittajaa osallistumaan kartelliin, ei voi saada vapautusta seuraamusmaksusta.

Hakijan pyynnöstä Kilpailu- ja kuluttajavirasto voi käsitellä hylkäämänsä seuraamusmaksusta vapautumista koskevan hakemuksen seuraamusmaksun alentamista koskevana hakemuksena. Tämä edellyttää hakijan nimenomaista pyyntöä.

2.2 Tiedot, jotka elinkeinonharjoittajan on toimitettava vapautuakseen seuraamusmaksusta

2.2.1 Yleistä

Vapautuminen seuraamusmaksusta on mahdollinen kahdessa eri tilanteessa. Vapautuminen on mahdollista silloin, kun elinkeinonharjoittaja toimittaa yrityslausunnon sekä tiedot ja todisteet:

1. ennen kuin Kilpailu- ja kuluttajavirasto on tehnyt kilpailulain 35 §:ssä (tarkastukset elinkeinonharjoittajan liiketiloissa) tai 36 §:ssä (tarkastukset muissa tiloissa) tarkoitetun tarkastuksen; tai kun
2. virasto on jo suorittanut tarkastuksen.

---

³ Seuraamusmaksusta vapautuminen tai sen alentaminen voi tulla kyseeseen myös muiden kilpailunrajoitusten kuin salaisten kartellien kohdalla esimerkiksi vertikaalisten kilpailurikkomusten yhteydessä, jos tutkinnan yhteydessä elinkeinonharjoittaja on merkittävästi avustanut Kilpailu- ja kuluttajavirastoa kilpailunrajoituksen selvittämisessä. Tällöin ei kuitenkaan sovelleta näissä suuntaviivoissa kuvattua leniency-menettelyä, vaan sovellettavaksi tulee kilpailulain 18 §, jota ei näissä suuntaviivoissa käsitellä tarkemmin.

⁴ Vrt. Kilpailulain 5 §:n jaottelu yhtäältä kilpailunrajoituksiin, joiden tarkoituksena on merkittävästi estää, rajoittaa tai vääristää kilpailua, ja toisaalta kilpailunrajoituksiin, joista seuraa, että kilpailu merkittävästi estyy, rajoittuu tai vääristyy.

Seuraamusmaksusta vapautumiselle asetetut edellytykset poikkeavat toisistaan riippuen siitä, toimittaako elinkeinonharjoittaja tiedot ennen tarkastusta vai vasta tarkastuksen aloittamisen tai suorittamisen jälkeen. Tulee myös huomioida, että seuraamusmaksusta vapautuminen on aina mahdollinen vain yhdelle kartellin jäsenelle. Vapautumista haluavan elinkeinonharjoittajan kannattaa siis toimia ennen muita.

Täyden hakemuksen tekeminen tarkoittaa sitä, että elinkeinonharjoittaja toimittaa Kilpailu- ja kuluttajavirastolle heti kaikki kilpailulaissa vaaditut tiedot eli yrityslausunnon sekä tiedot ja todisteet. Seuraamusmaksusta vapautumista haettaessa on myös mahdollista pyytää merkintää eli lisäaikaa vaadittujen tietojen (yrityslausunnon sekä tiedot ja todisteet) keräämiseen. Tätä puolestaan kutsutaan merkintähakemukseksi (käsitellään jäljempänä jaksossa 6). Jos taas täysi hakemus on tehty jollekin muulle Euroopan unionin alueen kilpailuviranomaiselle (niin sanottu päähakemus), on seuraamusmaksusta vapauttamista tai seuraamusmaksun alentamista Kilpailu- ja kuluttajaviraston menettelyssä mahdollista hakea lyhennetyllä hakemuksella (käsitellään jäljempänä jaksossa 7).

Täysi hakemus	Merkintähakemus	Lyhennetty hakemus
<ul style="list-style-type: none"> •Seuraamusmaksusta vapautumiseksi tai niiden alentamiseksi •Yrityslausunto sekä tiedot ja todisteet toimitetaan KKV:lle täysimääräisinä	<ul style="list-style-type: none"> •Mahdollinen vain aiottaessa hakea seuraamusmaksusta vapautumista •Lisäaikaa kerätä yrityslausunto, tiedot ja todisteet •KKV asettaa määräajan •Turvaa etusijan määräajan aikana	<ul style="list-style-type: none"> •Suppea tietosisältö •Päähakemus toiselle kilpailuviranomaiselle •Lyhennetty hakemus KKV:lle •Turvaa etusijan KKV:n menettelyssä

Täysi leniency-hakemus muodostuu kokonaisuudessaan sekä yrityslausunnosta että sitä tukevista tiedoista ja todisteista. Yrityslausunnolla tarkoitetaan yrityksen tai luonnollisen henkilön laatimaa tai niiden puolesta laadittua kilpailuviranomaiselle osoitettua oma-aloitteista suullista tai kirjallista selostusta tai sellaisen tallennetta⁵, ja joka on laadittu

---

⁵ Yrityslausunnot voivat olla elinkeinonharjoittajan allekirjoittamia tai sen puolesta allekirjoitettuja kirjallisia asiakirjoja tai ne voidaan esittää myös suullisesti (katso jäljempänä jakso 5.2).

leniency-ohjelman mukaisesti nimenomaan esitettäväksi kilpailuviranomaiselle seuraamusmaksusta vapautumiseksi tai seuraamusmaksun alentamiseksi.⁶ Yrityslausunnossa esitetään kyseisellä yrityksellä tai luonnollisella henkilöllä kartellista olevat tiedot ja sen osallisuus kartellissa. Yrityslausunnon on täyden hakemuksen yhteydessä sisällettävä seuraavat tiedot:

- hakijan nimi ja osoite,
- kartellin osapuolet,
- yksityiskohtainen kuvaus kartellin toiminnasta mukaan luettuna kartellin kohteena olevat hyödykkeet, kartellin alueellinen ulottuvuus, kartellin ajallinen kesto ja kartelli-toiminnan luonne,
- kuvaus siitä, miten kilpailunrajoitus on toimeenpantu ja miten sitä on ylläpidetty,
- muille toimivaltaisille viranomaisille tehdyt samaa kartelliasiaa koskevat hakemukset sekä
- onko hakija aikeissa tehdä seuraamusmaksusta vapautumista tai seuraamusmaksun alentamista koskevan hakemuksen muille toimivaltaisille viranomaisille.

Tiedoilla ja todisteilla tarkoitetaan puolestaan todisteita, joiden olemassaolo ei ole yhteydessä kilpailuviranomaisen menettelyyn riippumatta siitä, ovatko nämä tiedot kilpailuviranomaisen asiakirja-aineistossa.⁷ Käytännössä näillä tarkoitetaan hakijan Kilpailu- ja kuluttajavirastolle yrityslausunnon yhteydessä toimittamia sitä tukevia todisteita kartellista. Tällaisia todisteita ovat erityisesti rikkomuksen aikaiset asiakirjat tai muu data (esimerkiksi sähköpostit), joita ei ole laadittu nimenomaisesti hakemusta varten, vaan jotka ovat syntyneet liiketoiminnan yhteydessä.

2.2.2 Ennen tarkastusta

Elinkeinonharjoittajalle ei määrätä seuraamusmaksua, jos se toimittaa Kilpailu- ja kuluttajavirastolle ensimmäisenä yrityslausunnon sekä tietoja ja todisteita, joiden perusteella

---

⁶ Kilpailulaissa käytetty termi yrityslausunto vastaa vahingonkorvausdirektiivissä (Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivi tietyistä säännöistä, joita sovelletaan jäsenvaltioiden ja Euroopan unionin kilpailuoikeuden säännösten rikkomisen johdosta kansallisen lainsäädännön nojalla nostettuihin vahingonkorvauskanteisiin, 2014/104/EU, annettu 26 päivänä marraskuuta 2014) käytettyä termiä sakoista vapauttamista tai niiden lieventämistä koskeva lausunto ja vastaavasti ECN+ -direktiivissä käytettyä termiä leniency-lausunto.

⁷ Kilpailulaissa käytetty termi tiedot ja todisteet vastaa vahingonkorvausdirektiivissä käytettyä käsitettä "jo olemassa olevat tiedot".

Kilpailu- ja kuluttajavirasto voi toimittaa 35 tai 36 §:ssä tarkoitetun tarkastuksen. Elinkeinonharjoittaja saa vapautuksen seuraamusmaksusta 14 §:n 1 momentin 1 kohdan mukaisesti, jos Kilpailu- ja kuluttajavirastolla ei ollut vielä seuraamusmaksusta vapautumista koskevan hakemuksen jättämisen aikaan riittäviä tietoja, joiden perusteella se olisi voinut puuttua rajoitukseen ja tehdä 35 tai 36 §:ssä tarkoitetun kohdennetun tarkastuksen.

Mikäli Kilpailu- ja kuluttajavirasto on saanut haltuunsa tällaiset tiedot muuta kautta, seuraamusmaksusta vapautuminen 14 §:n 1 momentin 1 kohdan perusteella ei ole enää mahdollista. Myös silloin, kun Kilpailu- ja kuluttajavirasto on aloittanut Kilpailulain 35 tai 36 §:ssä tarkoitetun tarkastuksen toimittamisen, seuraamusmaksusta vapautuminen 14 §:n 1 momentin 1 kohdan perusteella ei ole enää mahdollista. Molemmissa edellä kuvatuissa tilanteissa seuraamusmaksusta vapautuminen voi kuitenkin olla mahdollista 14 §:n 1 momentin 2 kohdan nojalla.

2.2.3 Tarkastuksen jälkeen

Elinkeinonharjoittaja voi 14 §:n 1 momentin 2 kohdan perusteella vapautua seuraamusmaksusta myös sen jälkeen, kun Kilpailu- ja kuluttajavirasto on toimittanut tarkastuksen. Säännös soveltuu tilanteisiin, joissa Kilpailu- ja kuluttajavirastolla on tietoja, joiden perusteella se on tehnyt tai olisi voinut tehdä tarkastuksen, mutta viraston hallussa olevat tiedot eivät vielä riitä kartellitoiminnan toteen näyttämiseen. Tällöin kartelliin osallinen elinkeinonharjoittaja vapautuu seuraamusmaksusta, jos se toimittaa ensimmäisenä Kilpailu- ja kuluttajavirastolle yrityslausunnon sekä tietoja ja todisteita, joiden perusteella virasto voi todeta, että 5 §:ää tai Euroopan unionin toiminnasta tehdyn sopimuksen 101 artiklaa on rikottu. Seuraamusmaksusta vapautuminen tarkastuksen jälkeen ei ole mahdollista, jos toinen kartellin jäsen on jo ennen tarkastusta toimittanut Kilpailu- ja kuluttajavirastolle 1 momentin 1 kohdassa tarkoitetut tiedot.

Hakemusta seuraamusmaksusta vapautumiseksi ei voi tehdä tarkastusta toimittaville virkamiehille. Hakemus on toimitettava Kilpailu- ja kuluttajavirastoon jaksossa 8. kuvattua menettelyä käyttäen.

2.3 Elinkeinonharjoittajan tulee toimittaa tiedot ensimmäisenä

Seuraamusmaksusta vapautumisen edellytyksenä on, että elinkeinonharjoittaja toimittaa yrityslausunnon sekä tiedot ja todisteet ennen kuin Kilpailu- ja kuluttajavirasto on saanut tiedot muuta kautta. Elinkeinonharjoittaja ei voi saada vapautusta seuraamusmaksusta, jos jokin toinen kartellin jäsen on jo toimittanut Kilpailu- ja kuluttajavirastolle yrityslausunnon sekä tiedot ja todisteet.

Seuraamusmaksusta vapautuminen ei siten voi tulla kyseeseen 14 §:n 1 momentin 1 kohdan perusteella, jos Kilpailu- ja kuluttajavirastolla on jo 14 §:ssä tarkoitettut tiedot (riittävät tiedot tarkastuksen toteuttamiseen) ennen kuin elinkeinonharjoittaja on hakenut seuraamusmaksusta vapautumista. Seuraamusmaksusta vapautuminen ei ole mahdollista 1 momentin 2 kohdan perusteella, jos Kilpailu- ja kuluttajavirastolla on 1 momentin 2 kohdassa tarkoitettut tiedot (riittävät tiedot rikkomuksen toteuttamiseen) jo ennen kuin elinkeinonharjoittaja on hakenut seuraamusmaksusta vapautumista.

Seuraamusmaksusta vapautuminen ei ole myöskään mahdollista 1 momentin 2 kohdan perusteella tilanteissa, joissa jokin toinen kartellin jäsen on ennen 35 tai 36 §:ssä tarkoitettuja tarkastuksia toimittanut Kilpailu- ja kuluttajavirastolle 1 momentin 1 kohdassa tarkoitettut tiedot. Seuraamusmaksusta vapautuminen on siten mahdollista vain yhdelle kartellin jäsenelle. Elinkeinonharjoittaja voi sen sijaan vapautua 1 momentin 2 kohdan perusteella seuraamusmaksusta, jos elinkeinonharjoittaja toimittaa ensimmäisenä Kilpailu- ja kuluttajavirastolle 1 momentin 2 kohdassa tarkoitettut yrityslausunnon sekä tiedot ja todisteet, vaikka Kilpailu- ja kuluttajavirastolla on jo 1 momentin 1 kohdassa tarkoitettut tiedot, jos Kilpailu- ja kuluttajavirasto on saanut nämä oman selvitystoimintansa tai ulkopuolisen tietolähteen kautta, eikä toiselta kartellin jäseneltä.

2.4 Painostaminen estää vapautuksen seuraamusmaksusta

Elinkeinonharjoittaja ei voi saada vapautusta seuraamusmaksusta, jos se on painostanut toista elinkeinonharjoittajaa osallistumaan kartelliin. Pelkkä elinkeinonharjoittajan johtava rooli tai aloitteellisuus kartellin muodostamisessa ja ylläpidossa ei kuitenkaan estä seuraamusmaksusta vapautumista.

Elinkeinonharjoittaja, joka on painostanut toista elinkeinonharjoittajaa osallistumaan kartelliin, voi kuitenkin saada alennuksen seuraamusmaksusta, jos elinkeinonharjoittaja täyttää jäljempänä kuvatut seuraamusmaksun alentamiselle asetetut edellytykset.⁸

---

⁸ Elinkeinonharjoittaja, jolle on myönnetty ehdollinen vapautus seuraamusmaksusta ja jonka myöhemmin todetaan painostaneen toista elinkeinonharjoittajaa osallistumaan kartelliin, ei kuitenkaan enää voi saada alennusta seuraamusmaksusta. Ks. kohta 3.4.

3 Seuraamusmaksun alentaminen kartellitapauksissa

3.1 Yleistä

Kilpailulain 15 §:n perusteella sellainen salaisen kartellin jäsen, joka ei voi saada vapautusta seuraamusmaksusta, voi saada alennuksen seuraamusmaksusta. Siten myös muut kartellin jäsenet kuin kartellin ensimmäisenä Kilpailu- ja kuluttajavirastolle paljastanut elinkeinonharjoittaja voivat hyötyä yhteistyöstään Kilpailu- ja kuluttajaviraston kanssa. Alennuksen suuruus määräytyy jäljempänä kuvatulla tavoin yrityslausunnon sekä tietojen ja todisteiden merkityksellisyyden ja toimittamisajankohdan perusteella.

Kilpailulain 15 §:n perusteella muulle kuin seuraamusmaksusta vapautuksen saaneelle salaiseen kartelliin osallistuneelle elinkeinonharjoittajalle määrättävää seuraamusmaksua alennetaan, jos se toimittaa Kilpailu- ja kuluttajavirastolle yrityslausunnon sekä tietoja ja todisteita, jotka ovat merkityksellisiä kilpailunrajoituksen tai sen koko laajuuden tai luonteen toteamiseksi ja ennen kuin Kilpailu- ja kuluttajavirasto on saanut tiedot muuta kautta.

3.2 Tiedot, jotka elinkeinonharjoittajan on toimitettava saadakseen alennuksen

Yrityslausunnon, tietojen ja todisteiden katsotaan olevan merkityksellisiä kilpailunrajoituksen koko laajuuden tai luonteen toteamiseksi, jos niiden perusteella voidaan vahvistaa, että 5 §:ää tai Euroopan unionin toiminnasta tehdyn sopimuksen 101 artiklaa on rikottu. Edellytykset seuraamusmaksun alentamiselle täyttyvät myös silloin, kun elinkeinonharjoittajan toimittamat yrityslausunto sekä tiedot ja todisteet tukevat Kilpailu- ja kuluttajaviraston hallussa jo olevaa todistusaineistoa niin, että Kilpailu- ja kuluttajavirasto voi alennusta hakevan elinkeinonharjoittajan toimittamien tietojen sekä muun hallussaan olevan näytön perusteella todeta kartellin olemassaolon.

Lisäksi yrityslausunnon sekä tietojen ja todisteiden katsotaan olevan merkityksellisiä kilpailunrajoituksen koko laajuuden tai luonteen toteamiseksi, jos hakijan toimittamien yrityslausunnon sekä tietojen ja todisteiden perusteella voidaan todeta, että Kilpailu- ja kuluttajavirastolla aiemmin olleet tiedot eivät ole antaneet oikeaa kuvaa kartellin ajallisesta kestosta, maantieteellisestä laajuudesta, kartellitoiminnan kattamasta toimialasta tai tuotemarkkinoista taikka kartellitoiminnan vakavuudesta.

Merkitystä on lisäksi muun muassa sillä, ovatko tiedot rikkomuksen osoittamisen kannalta suoraan raskauttavia vai ainoastaan välillisiä sekä sillä, onko niiden luotettavuus tarkistettava muista lähteistä. Joka tapauksessa yrityslausunnosta, tiedoista ja todisteista on oltava merkittävää apua kilpailunrajoituksen laajuuden tai luonteen toteamisessa. Pelkkä

kartelliasiaan jollain tavalla liittyvän aineiston toimittaminen Kilpailu- ja kuluttajavirastolle ei riitä alennuksen saamiseen.

Arvioitaessa yrityslausunnon sekä tietojen ja todisteiden merkityksellisyyttä kilpailunrajoituksen selvittämisessä on otettava huomioon myös se, millaista aineistoa Kilpailu- ja kuluttajavirastolla jo ennestään on hallussaan. Yrityslausunnon, tietojen ja todisteiden ei katsota olevan merkityksellisiä kilpailunrajoituksen koko laajuuden tai luonteen toteamiseksi, jos ne ainoastaan toistavat tai vahvistavat seikkoja, joista Kilpailu- ja kuluttajavirasto on jo muilta kartellin jäseniltä tai muutoin tutkinnan kuluessa saanut riittävän näytön. Elinkeinonharjoittaja ei siten voi saada tässä pykälässä tarkoitettua alennusta seuraamusmaksusta, jos sen toimittamat tiedot käyvät ilmi Kilpailu- ja kuluttajavirastolla jo olevasta aineistosta tai jos tietojen ei voida katsoa liittyvän välittömästi kartelliasian selvittämiseen.

3.3 Alennuksen suuruuden määräytyminen

Seuraamusmaksusta saatavan alennuksen suuruus määräytyy sen mukaan, milloin kartelliin osallinen elinkeinonharjoittaja tekee seuraamusmaksun alentamista koskevan hakuksen verrattuna muihin kartelliin osallisiin elinkeinonharjoittajiin. Seuraamusmaksua alennetaan 15 §:n 1 momentin 1–3 kohdan mukaan seuraavasti:

- 30–50 prosenttia, jos elinkeinonharjoittaja toimittaa tiedot ensimmäisenä;
- 20–30 prosenttia, jos elinkeinonharjoittaja toimittaa tiedot toisena;
- muiden elinkeinonharjoittajien seuraamusmaksua alennetaan enintään 20 prosenttia.

Seuraamusmaksusta saatavan alennuksen suuruus riippuu siitä, kuinka merkityksellisiä elinkeinonharjoittajan toimittamat tiedot ovat kilpailunrajoituksen selvittämisessä.

Kilpailulain 15 §:n mukaan seuraamusmaksun alentamista hakeneelle elinkeinonharjoittajalle määrättävän seuraamusmaksun suuruudessa ei oteta huomioon niitä seuraamusmaksun määrää korottavia lisäseikkoja, jotka on voitu näyttää toteen kyseisen seuraamusmaksun alentamista hakeneen elinkeinonharjoittajan toimittamien ratkaisevien todisteiden nojalla. Seuraamusmaksun määrää korottava lisäseikka voi olla esimerkiksi rikkomuksen pidentynyt kesto tai rikkomuksen lisääntynyt vakavuus. Esimerkiksi näin osoitettu rikkomuksen pidentynyt kesto ei vaikuta seuraamusmaksun alentamista hakeneen elinkeinonharjoittajan seuraamusmaksun suuruuteen, mutta vaikuttaa muiden kartellitoimintaan osallistuneiden elinkeinonharjoittajien seuraamusmaksun määrään.

3.4 Ehdollisen vapautuksen saamisen ja painostuksen merkitys seuraamusmaksun alentamiselle

Kilpailulain 15 §:n 2 momentin mukaan elinkeinonharjoittaja, joka on saanut ehdollisen vapautuksen seuraamusmaksusta, ei voi saada alennusta samaa kilpailunrajoitusta koskevassa asiassa. Näin ollen elinkeinonharjoittaja, joka on paljastanut kartelliin ensimmäisenä Kilpailu- ja kuluttajavirastolle, ja joka on saanut ehdollisen vapautuksen seuraamusmaksusta, ei voi saada alennusta samaa kilpailunrajoitusta koskevassa asiassa.

Elinkeinonharjoittajien tulee myös huomioida kaikkien vapautumiselle asetettujen edellytysten noudattamisen ja kilpailijoiden kartelliin painostamisen merkitys seuraamusmaksun alentamismahdollisuudelle. Jos Kilpailu- ja kuluttajaviraston selvitysten kuluessa tai niiden päätteeksi todetaan, että elinkeinonharjoittaja, jolle on myönnetty ehdollinen vapautus seuraamusmaksusta ei täytä 16 §:n edellytyksiä tai että se on painostanut toista elinkeinonharjoittajaa osallistumaan kartelliin, sen mahdollisuus seuraamusmaksun alennukseen on myös menetetty. Painostamista harjoittanut elinkeinonharjoittaja voi saada alennuksen seuraamusmaksusta, mikäli se hakee tätä suoraan ja täyttää kaikki alennuksen myöntämisen edellytykset.

4 Edellytykset seuraamusmaksusta vapautumiselle ja seuraamusmaksun alentamiselle

4.1 Yleistä

Kilpailulain 16 §:n mukaan seuraamusmaksusta vapautumisen ja seuraamusmaksun alentamisen edellytyksenä on lisäksi, että elinkeinonharjoittaja:

1. lopettaa osallistumisensa kartelliin viimeistään välittömästi toimitettuaan Kilpailu- ja kuluttajavirastolle 17 §:n 1 momentissa tarkoitetun hakemuksen, lukuun ottamatta sellaista osallistumista, joka on Kilpailu- ja kuluttajaviraston mukaan välttämätöntä tutkinnan luotettavuuden säilyttämiseksi
2. tekee todellista, kokonaisvaltaista, jatkuvaa ja nopeaa yhteistyötä Kilpailu- ja kuluttajaviraston kanssa hakemuksen jättämisestä siihen asti, kunnes Kilpailu- ja kuluttajavirasto on lopettanut tutkinnan kaikkien tutkinnan kohteena olevien osalta tekemällä päätöksen tai esityksen markkinaoikeuteen; ja
3. ei ennen hakemuksen jättämistä ole tuhonnut, väärentänyt tai kätkenyt väitettyyn salaiseen kartelliin liittyviä todisteita tai paljastanut harkitsevansa hakemuksen tekemistä tai paljastanut hakemuksen sisältöä muille kuin toisille kilpailuviranomaisille

Hakijan yhteistyövelvoite sisältää useita seikkoja. On huomattava, että nämä ovat lopullisen seuraamusmaksusta vapautumisen tai niiden alentamisen edellytyksiä. Yhteistyö edellyttää ensinnäkin, että elinkeinonharjoittaja toimittaa Kilpailu- ja kuluttajavirastolle välittömästi kaikki haltuunsa tulevat tai käytettävissään olevat yrityslausunnot mukaan lukien seuraavat tiedot:

- hakijan nimi ja osoite;
- muiden kartelliin osallistuneiden elinkeinonharjoittajien nimet;
- kartellia koskeva yksityiskohtainen kuvaus, joka sisältää kohdetuotteet, kohdealueet sekä väitetyin salaisen kartellitoiminnan keston ja luonteen;
- tiedot muille kilpailuviranomaisille aiemmin tehdyistä tai mahdollisesti tulevista hakemuksista, jotka liittyvät väitettyyn salaiseen kartelliin;

Yhteistyövelvoite edellyttää lisäksi, että hakija toimittaa Kilpailu- ja kuluttajavirastolle myös muut asian kannalta merkitykselliset tiedot ja todisteet. Yhteistyövelvoite edellyttää myös, että hakija on Kilpailu- ja kuluttajaviraston käytettävissä vastatakseen kaikkiin pyyntöihin, jotka voivat auttaa vahvistamaan asian tosiseikat. Hakijan tulee myös huolehtia siitä, että sen johtajat, hallituksen jäsenet ja muut henkilöstön edustajat ovat Kilpailu- ja kuluttajaviraston käytettävissä kuulemista varten, ja pyrkiä kohtuullisin keinoin siihen, että sen entiset johtajat, hallituksen jäsenet ja muut henkilöstön edustajat ovat myös käytettävissä kuulemista varten. Yhteistyövelvoitteen nojalla hakija ei saa tuhota, väärentää tai kätkeä merkityksellisiä tietoja tai todisteita eikä paljastaa hakemuksen jättämistä tai sen sisältöä ennen kuin Kilpailu- ja kuluttajavirasto on esittänyt luonnoksensa päätökseksi tai seuraamusmaksuesitykseksi, ellei muusta järjestelystä ole sovittu hakijan ja Kilpailu- ja kuluttajaviraston kesken. Hakijan tulee myös muin tavoin toimia väitetyin salaisen kartellin selvittämiseksi yhteistyössä Kilpailu- ja kuluttajaviraston kanssa.

Edellä mainitut edellytykset ovat kumulatiivisia eli elinkeinonharjoittajan on täytettävä kaikki pykälässä asetetut edellytykset. Näiden edellytysten täytyminen voidaan todeta vasta Kilpailu- ja kuluttajaviraston asiaa koskevan menettelyn lopuksi.

4.2 Kilpailunrajoitukseen osallistuminen lopetettava välittömästi

Elinkeinoharjoittajan on lopetettava osallistumisensa kilpailunrajoitukseen välittömästi sen jälkeen, kun se on toimittanut Kilpailu- ja kuluttajavirastolle hakemuksen seuraamusmaksusta vapautumiseksi ja seuraamusmaksun alentamiseksi.

Elinkeinoharjoittaja voi kuitenkin jatkaa Kilpailu- ja kuluttajaviraston ohjauksessa osallistumista kilpailunrajoitukseen siinä laajuudessa kuin se on välttämätöntä 35 ja 36 §:ssä tarkoitettujen tarkastusten onnistumisen turvaamiseksi. Kartelliin osallistumisen jatkaminen ei

kuitenkaan yleensä merkitse sitä, että hakijaa ohjeistettaisiin jatkamaan kilpailunrajoituksen täytäntöönpanoa muuttumattomana. Tarkoituksena on ainoastaan varmistaa 35 ja 36 §:ssä tarkoitettujen tarkastusten onnistuminen.

Kilpailu- ja kuluttajavirasto voi ohjeistaa hakijaa esimerkiksi olemaan muuttamatta käyttäytymistään äkillisesti siten, että muut kartellin jäsenet voisivat päätellä hakijan ottaneen yhteyttä Kilpailu- ja kuluttajavirastoon. Osallistumisen jatkaminen edellyttää aina Kilpailu- ja kuluttajaviraston asiaa koskevaa ohjeistusta. Elinkeinonharjoittaja ei ilman tällaista Kilpailu- ja kuluttajaviraston ohjeistusta saa jatkaa osallistumisestaan kilpailunrajoitukseen.

4.3 Elinkeinonharjoittajan tulee toimia yhteistyössä Kilpailu- ja kuluttajaviraston kanssa

Elinkeinonharjoittajan tulee tehdä yhteistyötä Kilpailu- ja kuluttajaviraston kanssa koko kilpailunrajoituksen selvittämisen ajan. Yhteistyön tulee olla todellista, kattavaa ja jatkuvaa. Elinkeinonharjoittajan tulee toimittaa viipymättä kaikki yrityslausunnot sekä hallussaan olevat ja haltuunsa tulevat tiedot ja todisteet Kilpailu- ja kuluttajavirastolle. Elinkeinonharjoittajan tulee antaa edustajansa ja työntekijänsä, jos mahdollista myös entiset edustajansa ja työntekijänsä, Kilpailu- ja kuluttajaviraston käyttöön asian selvittämiseksi. Elinkeinonharjoittajan sekä tämän edustajien ja työntekijöiden tulee vastata viipymättä Kilpailu- ja kuluttajaviraston pyyntöihin ja kysymyksiin. Yhteistyön on oltava oma-aloitteista ja vilpitöntä, ja elinkeinonharjoittajan tulee antaa Kilpailu- ja kuluttajavirastolle oikea ja vääristelemätön kuva kartellista, sen toiminnasta sekä elinkeinonharjoittajan ja sen edustajien ja työntekijöiden roolista ja aloitteellisuudesta kartellissa.

Elinkeinonharjoittajan ei voida katsoa täyttävän yhteistyövelvoitettaan, jos merkittävä osa elinkeinonharjoittajan työntekijöistä tai rajoituksen selvittämisen kannalta keskeiset elinkeinonharjoittajan työntekijät eivät toimi yhteistyössä Kilpailu- ja kuluttajaviraston kanssa. Elinkeinonharjoittaja ei saa myöskään omalla toiminnallaan vaikeuttaa asian selvittämistä. Yhteistyövelvoite alkaa seuraamusmaksusta vapautumista ja seuraamusmaksun alentamista koskevan hakemuksen jättämisestä ja kestää Kilpailu- ja kuluttajaviraston asiaa koskevan menettelyn lopettamiseen saakka.

4.4 Todisteita ei saa hävittää

Elinkeinonharjoittaja ei saa tuhota, väärentää tai kätkeä hakemuksen piiriin kuuluvia todisteita ennen hakemuksen toimittamista Kilpailu- ja kuluttajavirastolle eikä hakemuksen toimittamisen jälkeen. Kielto koskee sekä hakemuksen jättämistä edeltävää aikaa eli aikaa, jolloin elinkeinonharjoittaja harkitsee hakemuksen jättämistä, että aikaa hakemuksen jättämisen jälkeen.

4.5 Tietojen salassapito

Elinkeinonharjoittajan on pidettävä hakemuksen sisältö salassa kuten myös se, että se on tehnyt hakemuksen tai että se harkitsee hakemuksen tekemistä. Salassapitovelvollisuus koskee sekä hakemuksen jättämistä edeltävää aikaa että aikaa hakemuksen jättämisen jälkeen.

Elinkeinonharjoittaja voi salassapitovelvoitteen estämättä antaa hakemusta koskevat tiedot komissiolle tai toisen maan kilpailuviranomaiselle. Tietojen antaminen voi tulla kyseenalaiseksi tilanteissa, jossa kartelli ulottuu usean valtion alueelle ja voi siten olla samanaikaisesti usean maan kilpailuviranomaisen tai Euroopan komission tutkittavana. Tällöin seuraamusmaksusta vapautumista tai alennusta hakeva elinkeinonharjoittaja voi joutua tekemään samaa asiaa koskevan hakemuksen useammalle kuin yhdelle kilpailuviranomaiselle.

5 Seuraamusmaksusta vapautumista ja seuraamusmaksun alentamista koskeva menettely kartellitapauksissa

5.1 Anonyymi yhteydenotto

Ennen seuraamusmaksusta vapautumista ja seuraamusmaksun alentamista koskevan hakemuksen toimittamista elinkeinonharjoittaja voi ottaa yhteyttä Kilpailu- ja kuluttajavirastoon anonyymisti esimerkiksi asiamiehen välityksellä. Anonyymin yhteydenoton perusteella elinkeinonharjoittaja voi saada selville, onko seuraamusmaksusta vapautuminen tai sen alentaminen mahdollinen, sekä saada menettelyä koskevaa neuvontaa.

5.2 Hakemuksen tekeminen, siinä ilmoitettavat tiedot ja etusijajärjestyksen määrittäminen

Seuraamusmaksusta vapautumista ja seuraamusmaksun alentamista haetaan Kilpailu- ja kuluttajavirastolta. Elinkeinonharjoittajan tulee hakemuksessaan yksilöidä ne tiedot, jotka se haluaa otettavan huomioon asian käsittelyssä. Edellä jaksoissa 2.2.1 ja 4.1 on yksilöity ne tiedot, jotka täyden hakemuksen tulee sisältää. Jäljempänä kuvataan puolestaan ne tiedot, jotka merkintähakemuksen (jakso 6) ja lyhennetyn hakemuksen (jakso 7) tulee sisältää.

Täysi hakemus seuraamusmaksusta vapautumiseksi tai seuraamusmaksun alentamiseksi koostuu yrityslausunnosta sekä sitä tukevista tiedoista ja todisteista. Merkintähakemus ja lyhennetty hakemus voivat puolestaan sisältää huomattavasti suppeammat tiedot (edellytetyt tiedot kuvattu jäljempänä kohdassa 6 ja 7).

Täyteen hakemukseen kuuluva yrityslausunto, merkintähakemus ja lyhennetty hakemus voidaan toimittaa Kilpailu- ja kuluttajavirastolle sekä kirjallisesti että suullisesti. Yrityslausunto, merkintähakemus ja lyhennetty hakemus voidaan tehdä suomeksi ja ruotsiksi tai erikseen Kilpailu- ja kuluttajaviraston kanssa asiasta sovittaessa myös muulla Euroopan unionin jäsenvaltion virallisella kielellä. Käytännössä muuna kielenä tulee kyseeseen englanti.

Mikäli hakija pyytää, Kilpailu- ja kuluttajavirasto antaa hakemuksen vastaanottamisesta kirjallisen vahvistuksen. Kirjallinen vahvistus sisältää hakemuksen vastaanottamisen päivämäärän ja kellonajan. Vahvistuksen pyytäminen on hakijan harkinnassa ja vahvistuksen luonne on käytännössä informatiivinen.

Seuraamusmaksusta vapautumista ja seuraamusmaksun alentamista hakeneiden elinkeinonharjoittajien välinen etusijajärjestys määräytyy sen hetken perusteella, jona elinkeinonharjoittaja on toimittanut 14 §:n 1 momentissa tai 15 §:n 1 momentissa tarkoitetut tiedot Kilpailu- ja kuluttajavirastolle.

5.3 Ehdollisen vapautuksen myöntäminen

Kilpailu- ja kuluttajavirasto myöntää täyden hakemuksen tehneelle hakijalle ehdollisen vapautuksen seuraamusmaksusta, kun elinkeinonharjoittaja on toimittanut Kilpailu- ja kuluttajavirastolle 14 §:n 1 momentissa tarkoitetut yrityslausunnon, tiedot ja todisteet. Saatuaan vaaditut tiedot ja varmistuttuaan, että ne ovat riittäviä vapautuksen myöntämiseksi, Kilpailu- ja kuluttajavirasto antaa elinkeinonharjoittajalle kirjallisesti ehdollisen vapautuksen seuraamusmaksusta. Mikäli hakija ei halua päätöstä ehdollisesta immuniteetista itselleen kirjallisena, hakija voi pyytää, että päätöksen sisältö luetaan tälle puhelimesta tai muun tietoturvallisen viestisovelluksen avulla.

Lopullista päätöstä seuraamusmaksusta vapautumisesta ei voida antaa vielä tutkinnan tässä vaiheessa, koska 16 §:ssä tarkoitettujen edellytysten täytyminen voidaan todeta vasta tutkinnan päätyttyä. Jos tutkinnan kuluessa käy ilmi, että elinkeinonharjoittaja ei täytä 14 ja 16 §:n edellytyksiä, Kilpailu- ja kuluttajavirasto tekee välittömästi kirjallisen päätöksen siitä, että hakemus on hylätty.

Kilpailu- ja kuluttajavirasto ei ota tutkittavakseen muita samaan kartelliin liittyviä seuraamusmaksusta vapautumista koskevia hakemuksia ennen kuin se on ottanut kantaa siihen, voidaanko ensimmäisenä vapautusta hakeneelle elinkeinonharjoittajalle myöntää ehdollinen vapautus.

5.4 Päätös seuraamusmaksusta vapautumisesta tai niiden alentamisesta

Kilpailu- ja kuluttajavirasto antaa menettelyn lopuksi kirjallisen päätöksen siitä, täyttääkö elinkeinonharjoittaja kaikki seuraamusmaksusta vapautumiselle tai seuraamusmaksun alentamiselle asetetut edellytykset (14 § tai 15 § ja 16 §). Jos elinkeinonharjoittaja ei täytä vaadittuja edellytyksiä, Kilpailu- ja kuluttajavirasto tekee välittömästi kirjallisen päätöksen siitä, että hakemus on hylätty.

Kilpailu- ja kuluttajaviraston menettelyn lopuksi 17 §:n 4 momentin nojalla antamaan kirjalliseen päätökseen ei saa erikseen hakea muutosta valittamalla. Päätökseen liittyvät väitteet voidaan sen sijaan esittää markkinaoikeudelle seuraamusmaksuesitystä koskevan pääasian käsittelyn yhteydessä. Kilpailu- ja kuluttajavirasto voi sisällyttää 15 §:ssä tarkoitetun elinkeinonharjoittajalle myönnettävää alennusta koskevan päätöksensä asiaa koskevaan seuraamusmaksuesitykseen.

5.5 Kilpailu- ja kuluttajavirastolle toimitettujen tietojen käyttäminen myöhemmin

Kilpailulain 17 §:n 5 momentin mukaan Kilpailu- ja kuluttajavirastolle 14 §:ssä tarkoitetun vapautuksen tai 15 §:ssä tarkoitetun alennuksen saamiseksi toimitettua yrityslausuntoa, tietoja ja todisteita ei saa käyttää muuhun tarkoitukseen kuin:

- 9 §:ssä tarkoitettua rikkomisen toteamista ja lopetettavaksi määräämistä koskevaa päätöstä tai toimintaa koskevaa korjaustoimenpidettä;
- 9 a §:ssä tarkoitettua rakenteellista korjaustoimenpidettä;
- 10 §:ssä tarkoitettua sitoumuspäätöstä;
- 11 §:ssä tarkoitettua ryhmäpoikkeuksen edun peruuttamista; tai
- 12 §:ssä tarkoitettua seuraamusmaksuesitystä koskevan asian käsittelyyn Kilpailu- ja kuluttajavirastossa, markkinaoikeudessa tai korkeimmassa hallinto-oikeudessa.

Kilpailulain 14 § ja 15 §:ssä tarkoitettuja tietoja ja todisteita, eli niin sanottuja jo olemassa olevia todisteita, voidaan kuitenkin käyttää myös kilpailuoikeudellisista vahingonkorvauksista annetun lain nojalla nostettujen korvauskanteiden käsittelyyn.

Kilpailulain 38 a §:n mukaan ainoastaan tutkinnan kohteella on puolustautumisoikeuksiansa käyttämiseksi oikeus saada tieto yrityslausunnon sisällöstä. Yrityslausunnon salassapitoon sovelletaan viranomaisten toiminnan julkisuudesta annetun lain 24 §:n säännöksiä, mutta asianosaisen oikeutta tiedonsantiin on rajattu julkisuuslain 11 §:stä poikkeavalla tavalla, sillä yrityslausunto on mahdollista saada tiedoksi vain puolustautumisoikeuksien käyttämiseksi. Lisäksi tutkinnan kohteella on oikeus käyttää yrityslausunnossa olevia tietoja puolustautumisoikeuksiansa käyttämiseksi tuomioistuimissa vain, jos tuomioistuimessa

käsiteltävä asia liittyy suoraan siihen asiaan, jota varten yrityslausunto on toimitettu, ja jos käsiteltävä asia koskee:

- salaisen kartellin perusteella yhteisvastuullisesti määrätyn seuraamusmaksun jakamista rikkomukseen osallistuneiden kesken;
- salaiseen kartelliin liittyvää rikkomisen toteamista koskevaan päätökseen tai rikkomisen perusteella annettuun ratkaisuun kohdistuvaa muutoksenhakua;
- Kilpailu- ja kuluttajaviraston seuraamusmaksuesitystä.

Toisin kuin jo olemassa olevia tietoja, kilpailuoikeudellisista vahingonkorvauksista annetun lain 8 §:n 3 momentin mukaan tuomioistuin ei saa hyödyntää oikeudenkäynnissä todisteena tietoa komissiolle tai EU:n jäsenmaan kilpailuviranomaiselle tehdystä sakoista vapauttamista tai niiden lieventämistä (vastaa kilpailulain sanamuodon mukaista seuraamusmaksusta vapautumista ja sen alentamista) koskevan lausunnon (yrityslausunnon) sisällöstä. Kuitenkin lain 8 §:n 5 momentin mukaan sen estämättä, mitä 3 momentissa säädetään, todisteena saadaan hyödyntää asianosaista itseään koskevaa lausuntoa, johon tämä vetoaa todisteena. Tällaisessa tilanteessa tuomioistuimen on lain 8 §:n 5 momentin mukaan kehotettava Kilpailu- ja kuluttajavirastoa lausumaan siitä, voidaanko yrityslausuntoa hyödyntää vahingonkorvausoikeudenkäynnissä todisteena.

Kilpailu- ja kuluttajavirasto katsoo lähtökohtaisesti, että niin kauan kuin Kilpailu- ja kuluttajavirasto ei ole antanut kilpailulain 17 §:n 4 momentissa tarkoitettua kirjallista päätöstä, yrityslausunto on kilpailulain 16 §:n 1 momentin 3 kohdan mukaan salassa pidettävä, ja sen sisällön paljastaminen voisi johtaa ehdollisen seuraamusmaksusta vapautumisen tai seuraamusmaksun alentamisen menettämiseen. Yrityslausunnon hyödyntäminen todisteena vahingonkorvausoikeudenkäynnissä ja samalla sen sisällön paljastaminen voisi ennen kilpailulain 17 §:n 4 momentissa tarkoitettua kirjallisen päätöksen antamista vaarantaa kilpailunrajoituksen selvittämisen ja siten julkisen täytöntöönpanon tehokkuuden. Tämän vuoksi yrityslausuntoa ei tulisi Kilpailu- ja kuluttajaviraston näkemyksen mukaan ennen kilpailulain 17 §:n 4 momentissa tarkoitettua kirjallisen päätöksen antamista hyödyntää todisteena vahingonkorvausoikeudenkäynnissä. Mikäli asianosainen haluaisi ennen kilpailulain 17 §:n 4 momentissa tarkoitettua kirjallisen päätöksen antamista vedota kilpailuoikeudellisista vahingonkorvauksista annetun lain 8 §:n 5 momenttiin, asianosaisen tulee olla yhteydessä Kilpailu- ja kuluttajavirastoon. Mikäli Kilpailu- ja kuluttajavirasto katsoo, että hakemuksen olemassaolon tai sen sisällön paljastaminen vahingonkorvausoikeudenkäynnissä ei vaaranna kilpailunrajoituksen selvittämistä, Kilpailu- ja kuluttajavirasto voi ilmoittaa, että yrityslausuntoon vetoamiselle ei ole estettä.

Edellä mainittu kilpailulain 17 §:n 5 momentissa säädetty käyttörajoitus ei estä Kilpailu- ja kuluttajavirastoa käyttämästä hakijan toimittamia tietoja tutkinnan aloittamiseksi tai

rikkomuksen toteamista ja lopetettavaksi määräämistä tai rakenteellista korjaamistoimenpidettä koskevan päätöksen, sitoumuspäätöksen tai seuraamusmaksuesityksen tekemiseksi taikka ryhmäpoikkeuksen edun peruuttamiseksi, jos yrityslausunto, tiedot ja todisteet sisältävät tietoja muista kilpailunrajoituksista kuin hakemuksen perusteena olevasta salaisesta kartellista. Kilpailu- ja kuluttajavirasto voi käyttää hakijan toimittamia tietoja menettelyn aloittamiseksi esimerkiksi sellaisissa tilanteissa, joissa ne osoittavat hakijan käyttäneen väärin määräävää markkina-asemaansa 7 §:ssä tarkoitetulla tavalla. Säännös ei myöskään estä Kilpailu- ja kuluttajavirastoa toimittamasta tietoja kilpailuviranomaisten verkostossa muille toimivaltaisille viranomaisille⁹, vaikka ne olisi toimitettu Kilpailu- ja kuluttajavirastolle 5 §:ssä tarkoitetun kilpailunrajoituksen selvittämiseksi.

6 Merkintähakemus seuraamusmaksusta vapautumiseksi eli pyyntö saada lisää aikaa vaadittujen tietojen keräämiseksi (ns. marker-menettely)

Yritys, joka hakee vapautusta seuraamusmaksusta, voi pyytää Kilpailu- ja kuluttajavirastolta lisää aikaa 14 §:n 1 momentissa tarkoitettujen tietojen keräämiseksi. Kilpailu- ja kuluttajavirasto voi asettaa hakijalle määräajan, jonka kuluessa 14 §:ssä tarkoitetut tiedot on toimitettava Kilpailu- ja kuluttajavirastolle. Hakijan etusija muihin mahdollisiin seuraamusmaksusta vapautumista hakeviin kartellin jäseniin nähden on turvattu, kun hakija toimittaa yrityslausunnon sekä tiedot ja todisteet - toisin sanoen täyden hakemuksen - Kilpailu- ja kuluttajaviraston asettamassa määräajassa. Kilpailu- ja kuluttajavirasto voi myöntää määräajan tietojen toimittamiselle vain seuraamusmaksusta vapautusta hakevalle, ei 15 §:ssä tarkoitetun alennuksen saamiseksi.

Voidakseen saada merkinnän 14 §:ssä tarkoitettujen tietojen keräämiseksi elinkeinonharjoittajan on 17 a §:n mukaan ilmoitettava Kilpailu- ja kuluttajavirastolle:

- nimensä ja osoitteensa,
- perustelut seuraamusmaksusta vapautumista koskevan hakemuksen tekemiselle,
- kartellin osapuolet,
- kuvaus kartellin kohteena olevista hyödykkeistä, alueellisesta ulottuvuudesta, ajallisesta kestosta ja kartellitoiminnan luonteesta,

---

⁹ Ks. Komission tiedonanto yhteistyöstä kilpailuviranomaisten verkostossa, EUVL C 101.

Saatavilla osoitteesta:

<http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=CELEX:52004XC0427%2802%29:FI:HTML>

- arviot tietojen keräämiseksi tarvittavan ajan pituudesta sekä siitä, millaisia tietoja hakija tulee toimittamaan,
- muille toimivaltaisille viranomaisille tehdyt samaa kartelliasiaa koskevat hakemukset sekä
- onko hakija aikeissa tehdä seuraamusmaksusta vapautumista tai seuraamusmaksun alentamista koskevan hakemuksen muille toimivaltaisille viranomaisille.

Kun hakija toimittaa 14 §:n 1 momentissa tarkoitetut tiedot määräajan kuluessa, tiedot katsotaan toimitetuksi sinä hetkenä, jolloin Kilpailu- ja kuluttajavirasto vastaanotti merkintähakemuksen. Merkintää ei voida antaa anonyymien yhteydenoton perusteella.

7 Lyhennetty hakemus

Jos elinkeinonharjoittaja on hakenut komissiolta tai toisen Euroopan unionin jäsenvaltion toimivaltaiselta viranomaiselta seuraamusmaksusta vapautumista tai seuraamusmaksun alentamista joko hakemalla merkintää tai jättämällä samaa väitettyä salaista kartellia koskevan täyden hakemuksen, elinkeinonharjoittaja voi samassa asiassa hakea Kilpailu- ja kuluttajavirastolta 14 §:n mukaista seuraamusmaksusta vapautumista tai 15 §:n mukaista seuraamusmaksun alentamista lyhennetyllä hakemuksella. Hakemusten tekeminen usealle kilpailuviranomaiselle voi olla tarpeen erityisesti rajat ylittävissä kartelleissa, koska yhdelle toimivaltaiselle viranomaiselle tehtyä hakemusta ei lueta hakijan eduksi muissa maissa. Lyhennetty hakemus on Euroopan unionissa suunniteltu juuri näihin tilanteisiin yhtäältä turvaamaan hakijan oikeudet ja toisaalta vähentämään sekä hakijan että viranomaisten hallinnollista taakkaa.

Lyhennetty hakemus on tietosisällöltään täyttä hakemusta suppeampi, sillä sen yhteydessä ei toimiteta täysimääräisesti täyden hakemuksen edellyttämää yrityslausuntoa sekä tietoja ja todisteita. Lyhennetyssä hakemuksessa hakijan tulee 17 b §:n mukaan ilmoittaa:

- nimensä ja osoitteensa,
- kartellin osapuolet,
- kartellin kohteena olevat hyödykkeet (tuote tai palvelu),
- kartellin maantieteellinen ulottuvuus,
- kartellin ajallinen kesto,
- kartellin luonne,
- jäsenvaltiot, joissa todisteet kartellista todennäköisesti sijaitsevat, sekä

- tiedot muille kilpailuviranomaisille tehdyistä kartelliin liittyvistä aiemmista ja mahdollisista tulevista hakemuksista.¹⁰

Kilpailu- ja kuluttajavirasto voi tarvittaessa pyytää hakijalta selvennyksiä edellä luetelluista seikoista.

Mikäli komissio ilmoittaa, että se ei aio käsitellä hakemuksen kattamaa kartelliasiaa tai asian osaa, Kilpailu- ja kuluttajaviraston on varattava lyhennetyn hakemuksen tehneelle hakijalle tilaisuus toimittaa täysi hakemus. Käytännössä tällä tarkoitetaan sitä, että Kilpailu- ja kuluttajavirasto asettaa hakijalle määräajan täyden hakemuksen toimittamiselle.

Kilpailu- ja kuluttajavirasto voi pyytää hakijaa toimittamaan täyden hakemuksen myös silloin, kun se on asian rajaamisen tai kilpailuviranomaisten kesken asioiden käsiteltäväksi jakamisen vuoksi välttämätöntä. Näissä tilanteissa tämä on mahdollista myös ennen komission ilmoitusta asian tai sen osan käsittelemättä jättämisestä tai silloin, kun seuraamusmaksusta vapautumista tai seuraamusmaksun alentamista on haettu ainoastaan toisen Euroopan unionin jäsenvaltion toimivaltaiselta viranomaiselta. Tällaisessa tilanteessa Kilpailu- ja kuluttajavirasto asettaa kohtuullisen määräajan, jonka kuluessa hakijan on toimittava täysi hakemus.

Hakijalla on kuitenkin aina oikeus toimittaa täysi hakemus vapaaehtoisesti aikaisemmassa vaiheessa. Täyden hakemuksen toimittamista ennen Kilpailu- ja kuluttajaviraston nimenomaista pyyntöä kannattaa kuitenkin harkita, sillä silloin lyhennetystä hakemuksesta sekä hakijalle että viranomaiselle koituvat hyödyt vaadittavien tietojen ja työmäärän osalta menetetään.

Jos Kilpailu- ja kuluttajavirasto ei ole vastaanottanut toiselta elinkeinonharjoittajalta samaa kartellia koskevaa hakemusta ja lyhennetty hakemus täyttää sille asetetut edellytykset, Kilpailu- ja kuluttajavirasto ilmoittaa elinkeinonharjoittajalle tämän etusijasta. Elinkeinoharjoittajan hakemuksen etusija suhteessa muihin kartellin osapuoliin määräytyy lyhennetyn hakemuksen jättämisajankohdan perusteella.

Lyhennetty hakemus turvaa hakijan aseman Kilpailu- ja kuluttajaviraston menettelyssä. Kun elinkeinonharjoittaja toimittaa täyden hakemuksen asetetun määräajan kuluessa Kilpailu- ja kuluttajaviraston sitä mahdollisesti pyytäessä taikka vapaaehtoisesti ennen

---

¹⁰ Ks. Euroopan kilpailuverkoston (ECN) malliasiakirja lyhennettyjä hakemuksia varten: https://ec.europa.eu/competition/ecn/mlp_revised_2012_annex_en.pdf.

tällaista pyyntöä, täysi hakemus katsotaan toimitetuksi lyhennetyn hakemuksen toimitushetkellä. Edellytyksenä tällöin on, että lyhennetty hakemus on kattanut kartelliin liittyen samat hyödykkeet, maantieteellisen ulottuvuuden sekä keston kuin Euroopan komissiolle tai toisen Euroopan unionin jäsenvaltion toimivaltaiselle viranomaiselle toimitettu "päähakemus", jota on voitu täydentää. Jos päähakemusta siis täydennetään edellä mainituilta osin, tulisi myös lyhennetyn hakemuksen tiedot päivittää.

8 Hakemuksen toimittaminen Kilpailu- ja kuluttajavirastolle

Koska 14 §:n 1 momentissa ja 15 §:n 1 momentissa tarkoitettujen tietojen antamisen ajankohta ratkaisee kilpailutilanteessa elinkeinonharjoittajien välisen etusijajärjestyksen muodostumisen, on tärkeää, että kartellin paljastava elinkeinonharjoittaja toimittaa tiedot Kilpailu- ja kuluttajavirastoon siten, että niiden antamisen ajankohta voidaan kiistattomasti osoittaa. Elinkeinonharjoittaja voi toimittaa leniency-hakemuksen henkilökohtaisesti tai asiamiehen välityksellä Kilpailu- ja kuluttajavirastolle esimerkiksi seuraavilla tavoilla:

- tapaamisessa;
- puhelimitse; tai
- sähköpostitse.

Hakemuksen toimittamisesta ja toimittamistavasta on hyvä olla etukäteen yhteydessä Kilpailu- ja kuluttajavirastoon. Hakemuksen toimittamista joko ennalta sovitussa tapaamisessa tai ennalta sovitusti puhelimitse suositellaan. Hakemuksen toimittamista postitse ei suositella, sillä tällöin hakija ei voi olla varma siitä, kuinka nopeasti hakemus saapuu Kilpailu- ja kuluttajavirastolle. Kun elinkeinonharjoittaja haluaa sopia tapaamis- tai puhelinajasta hakemuksen jättämiseksi, tulee tästä sopia Kilpailuvalvonta 1 -yksikön kartellivalvonnan päällikön tai yksikön päällikön kanssa. Näiden henkilöiden kautta on myös mahdollista saada hakemusmenettelyyn liittyvää käytännön neuvontaa (katso esimerkiksi edellä kohta 5.1).

Elinkeinonharjoittajien tulee ennen hakemuksen toimittamista varmistua siitä, että alla mainitut yhteystiedot eivät ole muuttuneet.

Yhteystiedot

Kilpailu- ja kuluttajavirasto
Lintulahdenkuja 2, 00530 Helsinki
Puhelinvaihe: 029 505 3000

Lisätietoja: kkv.fi/irrotaudu-kartellista